

Salikts sakārtots un salikts pakārtots teikums

1. Salikts teikums

1.1. Izlasi teikumus! Apvelc vārdus, kas raksturo Rondu! Atbilde uz jautājumiem!

1. Tieši tobrīd pamanīju atveramies Dabas muzeja durvis, un Ronda jau nāca.
2. Noteikti jāpiebilst, ka Ronda no visām manām draudzenēm ir pati, pati labākā.
3. Lai gan esam draudzenes, katrai no mums ir zināms, ka Ronda dara briesmīgi daudz muļķību, ka reizēm viņas izdoma ir...
4. Taču katrā ziņā Rondas mīnusus nolīdzina tas, ka viņa ir tieša un godīga.
5. Ronda neliekuļo, un viņai ir laba sirds.

(Pēc Maijas Laukmanes "Piezvani Adrijai Elzai!".)

Jautājumi

1. Kā Melisa raksturo savu draudzeni Rondu?
2. Kādas "muļķības" Ronda, tavuprāt, varētu darīt?
3. Kāpēc 3. teikuma beigās ir daudzpunkte?
4. Kā tu turpinātu 3. teikumu?

1.2. Strādā grupā!

- 1.2.1. Uz baltas lapas uzrakstiet to, ko zināt par saliktu teikumu (vārdus, vārdu savienojumus, teikumus, piemērus)!
- 1.2.2. Izmantojot krāsas, apvienojiet uzrakstītos vārdus, vārdu savienojumus u. c. grupās pēc pašu saskatītām pazīmēm! Nesvarīgo informāciju nosvītrojiet!
- 1.2.3. Uzrakstiet savus secinājumus trīs saliktos teikumos, kuros ir izteiktas salikta teikuma galvenās pazīmes!
- 1.2.4. Salīdziniet uzrakstītos teikumus ar citu grupu veikumu, pārrunājiet to un vienojieties par kopīgiem trim svarīgākajiem apgalvojumiem. Ierakstiet šos teikumus tabulas ailē "Salikta teikuma galvenās pazīmes"!

Salikta teikuma galvenās pazīmes	Vai teikumos ir šī pazīme?					Komentāri
	1.	2.	3.	4.	5.	
1.						
2.						
3.						

- 1.2.5.** Vēlreiz izlasiet teikumus par Rondu 1.1. uzdevumā! Vai visos teikumos ir saskatāmas tabulā norādītās pazīmes? Atzīmējiet ar vārdiem *ir/nav* ailē “Vai teikumos ir šī pazīme”!
Seciniet, vai teikumi ir salikti? Pamatojumu ierakstiet ailē “Komentāri”!
- 1.2.6.** Salīdziniet tabulu ar citu grupu veikumu! Ja nepieciešams, labojiet uzrakstītās pazīmes vai papildiniet ar citu būtisku pazīmi, kuru saskatījāt teikumos!

2. Salikta sakārtota un salikta pakārtota teikuma uzbūve

2.1. Strādājiet pāri!

- 2.1.1.** Izskaidrojiet, ko nozīmē vārdi “sakārtojums” un “pakārtojums”? Izvēlieties vienu uzdevuma variantu, pretstatiet šos vārdus un izskaidrojiet nozīmi!
- **1. variants.** Paņemiet divus vienādus priekšmetus un novietojiet tos vispirms sakārtojuma, pēc tam pakārtojuma attiecībās!
 - **2. variants.** Izdomājiet īsu stāstu par sakārtojuma un pakārtojuma attiecībām dzīvē!
- 2.1.2.** Shematiski attēlojiet sakārtojuma attiecības un pakārtojuma attiecības starp teikuma daļām. Izskaidro savu shēmu!
- 2.1.3.** Pārrunājiet īpašības vārdu skaidrojumu un uzrakstiet to!

Neatkarīgs – _____

Atkarīgs – _____

2.1.4. Sakārtojiet divās grupās vārdus un pamatojiet izvēli!

sakārtojums

pakārtojums

neatkarīgs

atkarīgs

virsteikums

palīgteikums

1. grupa	2. grupa

2.2. Strādā pārī!

2.2.1. Izlasiet teikumus! Izvēlieties vienu teikumu un uzrakstiet domas turpinājumu kā jaunu (5.) teikumu!

1. Mēs esam tikai divas septītās klases meitenes, un mēs vēl daudz nezinām, neizprotam un nespējam atšķetināt.
2. Bija skaidri jūtams, ka Sniedze kaut ko sevī klusu pārdomā.
3. Ja Sniedze gribēs, gan pati atradīs mirkli, kad izstāstīt sevī krāto.
4. Vai tad draudzeņu pienākums nav palīdzēt un vērst uzmanību uz to, ko mēs katra sevī varētu mainīt uz labu?

(Pēc Maijas Laukmanes "Piezvani Adrijai Elzai!".)

5. Mēs domājam, ka _____

2.2.2. Ierakstiet tabulā 2.2.1. uzdevuma salikto teikumu daļas atbilstošā ailē!

Neatkarīgas teikuma daļas	Atkarīgas teikuma daļas

2.2.3. Salīdziniet savu tabulu ar cita pāra darbu! Ja tabulās ir atšķirības, pārrunājiet un vienojieties par kopīgu variantu!

2.2.4. Salīdziniet jauno tabulas variantu ar citu klasesbiedru veikumu! Ja tabulās ir atšķirības, pārrunājiet un vienojieties par galīgo variantu!

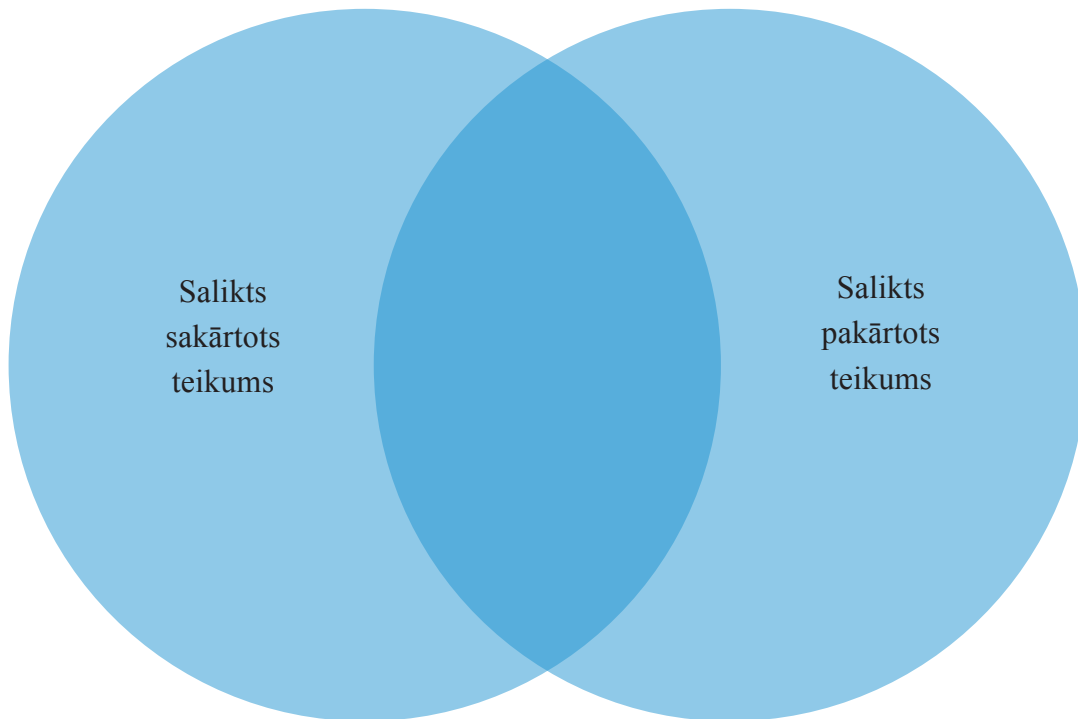
2.2.5. Uzrakstiet, kur saliktā teikumā var atrasties palīgteikums attiecībā pret virsteikumu?

3. Salikts sakārtota un salikta pakārtota teikuma kopīgās un atšķirīgās pazīmes

3.1. *Strādā pāri!*

Seciniet, ar ko atšķiras salikts sakārtots un salikts pakārtots teikums!

- Kas saliktam sakārtotam un saliktam pakārtotam teikumam ir kopīgs? Ierakstiet secinājumus shēmas vidū!
- Kas raksturīgs saliktam sakārtotam teikumam, un kas raksturīgs saliktam pakārtotam teikumam? Ierakstiet secinājumus atbilstošajā shēmas daļā!

3.2. *Strādā pāri!*

Izpētiet teikumus un vienojieties, pēc kādas pazīmes šos teikumus var dalīt divās grupās! Formulējiet šo pazīmi!

1. Šodien apmācies, braucu ar mauntinbaiku* uz bibliotēku.
2. Kad esmu klāt, nožēloju, ka nenācu kājām.
3. Nav drošības trosītes, lai pieslēgtu riteni stāvvietas stieņiem.
4. Lāčplēša iela ir galvenā, te staigā cilvēki un visādi aizdomīgi tipi aiztūkušām acīm.
5. Kopš grāmatas palikušas dārgākas, abonentu skaits pieaug.

*BMX velosipēds *Mountain Bike*.

(Pēc Ērika Kūļa “Mākoņu ielas BMX”.s)

3.3. Izdomā un ieraksti burtņīcā divus saliktus sakārtotus un divus saliktus pakārtotus teikumus par tematu “Kā es sazinos ar draugiem”!

3.4. *Strādā pāri!* Nosaki klasesbiedra darbā, kuri teikumi ir salikti sakārtoti, kuri – salikti pakārtoti! Izstāsti klasesbiedram, kuras pazīmes par to liecina!

4. Salikts sakārtotu un saliktu pakārtotu teikumu lietojums tekstā

4.1. Strādā mācību grupā!

4.1.1. Izvēlieties vienu jautājumu un izvirziet pieņēmumu! Sameklējiet dažādos tekstos teikumus, kuri apstiprina vai atspēko pieņēmumu! Atbildi noformējiet uz lapas, izceļot pieņēmumu un secinājumu!

1. Kāpēc tekstos lieto saliktus sakārtotus teikumus?
2. Kāpēc tekstos lieto saliktus pakārtotus teikumus?
3. Vai jebkurus divus vienkāršus teikumus var apvienot un izveidot loģisku saliktu sakārtotu teikumu?
4. Vai ikvienā saliktā sakārtotā teikumā daļas var saistīt ar jebkuru no saikļiem *un*, *bet*, *vai nu – vai arī*?
5. Kāpēc saliktā sakārtotā teikumā daļas reizēm atdala ar semikolu?

4.1.2. Iepazīstiniet klasesbiedrus ar paveikto! Uzdodiet jautājumus citām grupām!

4.3. Strādā pāri!

Pabeidz teikumus, pievienojot virsteikumiem atbilstošus īsus palīgteikumus! Vienojieties, ar kādu nolūku katrā teikumā lietots palīgteikums (piemēram, *raksturo darbības laiku* vai *paskaidro kādu virsteikumā nosauktu priekšmetu*)!

Nr.	Teikums	Ar kādu nolūku lietots palīgteikums?
1.	Vislabāk ir manās mājās, kas	
2.	Tad, kad , iestājās pusnakts.	
3.	Iesim tur, kur	
4.	Tas jādara tā, lai	
5.	Darījām tik, cik	
6.	Nokavēju tāpēc, ka	
7.	Kas gan notiktu, ja	
8.	Gribu iet, kaut gan	
9.	Viss ir skaidrs, jo	
10.	Jo , jo tālāk tiks.	

5. Atgātnes veidošana par saliktu sakārtotu un saliktu pakārtotu teikumu

- 5.1.** Izlasi teikumus atgādnē “Salikts sakārtots un salikts pakārtots teikums” un papildini apgalvojumus par saliktu sakārtotu un saliktu pakārtotu teikumu!
 - 5.2.** Uzraksti savus piemērus saliktam sakārtotam un saliktam pakārtotam teikumam!
 - 5.3.** Atrodi un apvelc iepriekšējā uzdevuma tabulas teikumos saistītālvārdus! Ieraksti tos atgādnē un papildini sarakstu, pārskatot veiktos uzdevumus par saliktu sakārtotu un saliktu pakārtotu teikumu!
 - 5.4.** Atrodi internetā vai latviešu valodas rokasgrāmatā saliktu sakārtotu un saliktu pakārtotu teikumu daļu saistītālvārdus un papildini tabulu! Grupē saistītālvārdus, lai tos vieglāk atcerētos!
 - 5.5.** Izpēti teikumus vēlreiz, pievēršot uzmanību pieturzīmēm. Kas par tām jāzina? Ieraksti secinājumus atgādnē!
-
- 6.1.** Uzraksti savas domas (5 teikumus) par draudzību! Lieto tekstā saliktus sakārtotus un saliktus pakārtotus teikumus? Noskaidro, kuru teikumu tavā tekstā ir vairāk!
 - 6.2.** *Strādā pāri!* Vērtējiet viens otra rakstītos teikumus pēc uzbūves!